

Siirtolaisuusmuseon kuulumisia

Tellervo Lahti

Rastas-Tiina Maailman Raitilla

Suomen Siirtolaisuusmuseon Maailman Raitti rakentuu Peräseinäjoella Kalajärven matkailualueen uutena vetovoimaisena kohteena. Hakalan talo, jo 40 vuotta rapakon takana vaikuttaneen Esa Hakalan synnyinkoti, esittelee Amerikan siirtolaisuutta. Se toimii samalla kylätalona, joka on avoinna kaikille myös kokousten ja muiden pienimuotoisten tapahtumien pitopaikkana.

Hakalan talon aluetta on elävöitetty jo parin vuoden ajan lähinnä Pohjois-Amerikan siirtolaisuuteen liittyvillä tapahtumilla. Kiitospäivän lounasta tarjotaan marraskuun lopulla. Siitä on tullut suosittu tapahtuma, jossa kerrotaan USA:n ja Kanadan kiitospäiväperinteistä. Amerikansuomalaisten tärkeistä vuotuisjuhlista olemme ottaneet ohjelmaamme myös tammi-kuun lopulla vietettävän Heikinpäivän ja maaliskuussa juhlitun Urhonpäivän.

Paikallisperinne on saanut osansa Maailman Raitin elävöittämisessä alusta alkaen. Pääsiäislauantain tapahtumaa kokkoineen on vietetty jo neljänä vuotena. Tärkeänä omana hahmonamme erityisesti juuri ”pääsiäisvalakiella” hyörii Rastas-Tiina, jonka taustalla on historiallinen henkilö, peräseinäjokelainen Amerikan kävijä Justiina Juhontytär Tupamäki, myöh. Rastasmäki.

Peräseinäjokelainen tahtoihminen

Justiina Tupamäki syntyi v. 1845 Peräseinäjoella. Hän avioitui viisi vuotta itseään nuoremman jalasjärveläisen Iisakki Rastasmäen kanssa vuonna 1874. Perhe eleli Peräseinäjoella aluksi Kihniänkylässä maata viljellen ja myöhemmin itsellisinä Kalajärven maisemissa. Pariskunnalle syntyi useita lapsia. Tiina oli työtehtiä ja itsenäiseen toimintaan kykenevä. Puolisoiden tiedetään hankkineen ansioita myös kielletyillä tavoilla. Molempia sakotettiin vuonna 1886 Ilmajoen

käräjillä luvattomasta viinanmyynnistä ja sapatin rikkomisesta, toistamiseen.

Tarinan mukaan Tiinan kerrotaan olleen hyvä enustaja, jopa noita. Vihastuttuaan erään Kalajärven rantamalla sijainneen talon väkeen, Tiina oli manannut talon joutuvan vielä jonain päivänä vedenpaisumuksen valtaan: ”Vesi tulee peittämään tämän talon kurkhirren korkeudelta.” Niin sitten kävikin, vuosikymmeniä myöhemmin kyseinen rakennus jäi Kalajärven altaan veden alle.

Amerikkaan rikastumaan

Vuosisadanvaihteessa Tiina innostui lähtemään Amerikkaan tarkoituksenaan kerätä pääomaa perheen elintason kohentamiseen. Iiska jäi kotiin lasten kanssa, kun Tiina suuntasi Amerikan maille. Hänen kerrotaan työskennelleen aluksi palvelijana amerikkalaisperheessä. Tiina oli energinen ja halusi ansaita vieläkin enemmän. Hän ryhtyi pitämään ”poikataloa” eli ”poortitaloa” (boarding house), ruoka- ja majoitusliikettä lännen lokareille. Muutamassa vuodessa taaloista kertyikin huomattava omaisuus. Sitten oli aika palata rikastuneena takaisin Suomeen.

Tiina Rastasmäestä kerrotaan monia juttuja, myös hänen paluumatkaansa liittyviä. Erään mukaan Tiina halusi varmistaa, että kenellekään ei tulisi kiusausta yrittää päästä osingolle hänen rahavaroistaan laivamatkan aikana. Niinpä hän pukeutui korostetun vaatimattomasti ja näytti suorastaan köyhältä ja epäonnistuneelta Amerikan matkaajalta. Kotimatka sujuikin hyvin kanssamatkustajien säälitellessä osaaottavasti.

Peräseinäjoelta Tiina osti rahoillaan entistä paljon isomman talon perheelleen. Rahaa jäi vielä kätkeväksikin. Kätköpaikka oli lato, jonne muuan mies pian tiesi tien. Rahat menivät väärin taskuihin ja lato tuikattiin tuleen. Tämä oli raskas isku Tiinalle ja koko perheelle, vaikka eivät siinä kaikki rahat menneet,

olihan Tiina viisaasti valinnut myös muita piilopaikkoja tienesteilleen.

Tiinan ja Iiskan tiedetään asuneen viimeiset vuotensa Alavudella Jutilan talossa. Alavuden kirkonmaahan heidät myös haudattiin. Tiina kuoli vuonna 1921 ja Iiska kymmenen vuotta myöhemmin. Jälkipolvesta osan tiedetään lähteneen siirtolaisiksi Pohjois-Amerikkaan äitinsä esimerkin kannustamina.

”Maailman Raitin kulkija”

Todet tai todellisuutta vastamattomat tarinat Rastas-Tiinasta ovat tehneet siirtolaismuseon väkeen niin suuren vaikutuksen, että hänen hahmonsaa on otettu Maailman Raitin ”suojelijaksi” ja ”maskotiksi”. Rastas-Tiina ja hänen tarinansa ovat mukana Heikinpäivän juhlassa ja pääsiäislauantain vietossa se-

Rastas-Tiina sytyttää Maailman Raitin ”pääsiäisvalokian” Amerikan taaloiltaan, joita riittää myös yleisölle. Mukana kuvassa Vuoden Heikki 2010. Kuva: Suomen Siirtolaisuusmuseon Tukiyhdistys ry.

kä useissa muissa Maailman Raitin tapahtumissa. Joka vuosi pääsiäislauantain iltana Rastas-Tiinalla on kunniatehtävä sytyttää kokko Kalajärvellä. Hän tekee sen omalla ylpeällä tavallaan, käyttämällä sytykkeinä Amerikan taalojaan! Tiinalla on korissaan seteleitä myös yleisölle jaettaviksi. Viime vuosina hän on saanut puuhaan parikseen Heikinpäivän äänestyksessä valitun Peräseinäjoen Vuoden Heikin.

Justiina Rastasmäen ja hänen perheensä vaiheita selvittellen parhaillaan eri arkistojen asiakirjoista. Toivottavasti saamme tutkimuksen myötä lisää tietoja tämän kiinnostavan henkilön elämästä ja erityisesti hänen Amerikan kaudestaan. Osoit-tautuipa Rastas-Tiinan elämän todellisuus millaiseksi tahansa, hänen hahmonsaa saa vapaasti vaeltaa Maailman Raitilla Amerikan taaloineen, rahoineen, jotka hän on ahkeruudellaan ja sisukkuudellaan aikoinaan ansainnut.

Lähteet: Onni A. Salonen: Peräseinäjoen Joulu 1970. Arkistotutkimus Raimo Hieta.

Suomi sydämessä -juhlassa voi torilta ostaa mm. tämän kirjan:

Leo Engström

M/S Aurora

Kokkina maailman merillä

WS Bookwell / Annexus publishing 2010

548 s. ISBN 978-952-67359-1-7

Hinta 20,00 €

Tilaukset/Orders: email: kirsi.sainio@utu.fi